

Heiki Vilep

UNE-MATI EELVIIMASED KIIKSULOOD

Autoriõigus teosele © Heiki Vilep
www.vilep.ee

ISBN: 978-9916-9257-8-2

Toimetas Maarja Valk
Kujundas Heiki Vilep
Küljendas Margus Nõmm
Kirjastas Jutupesa
Trükkis Greif

Marta ja väike ämblik

„Tulin just ühe tüdruku juurest,“ lausus Une-Mati ja istus voodiservale. „Tema nimi on Marta. Väike Marta rääkis mulle ära oma suure saladuse selle kohta, miks tal öösiti laualamp põleb.“

„Minul ka kunagi põles,“ tunnistas Aaron. „Aga ma ei taha sellest praegu rääkida. Noh, ja miks siis Martal lamp põles?“

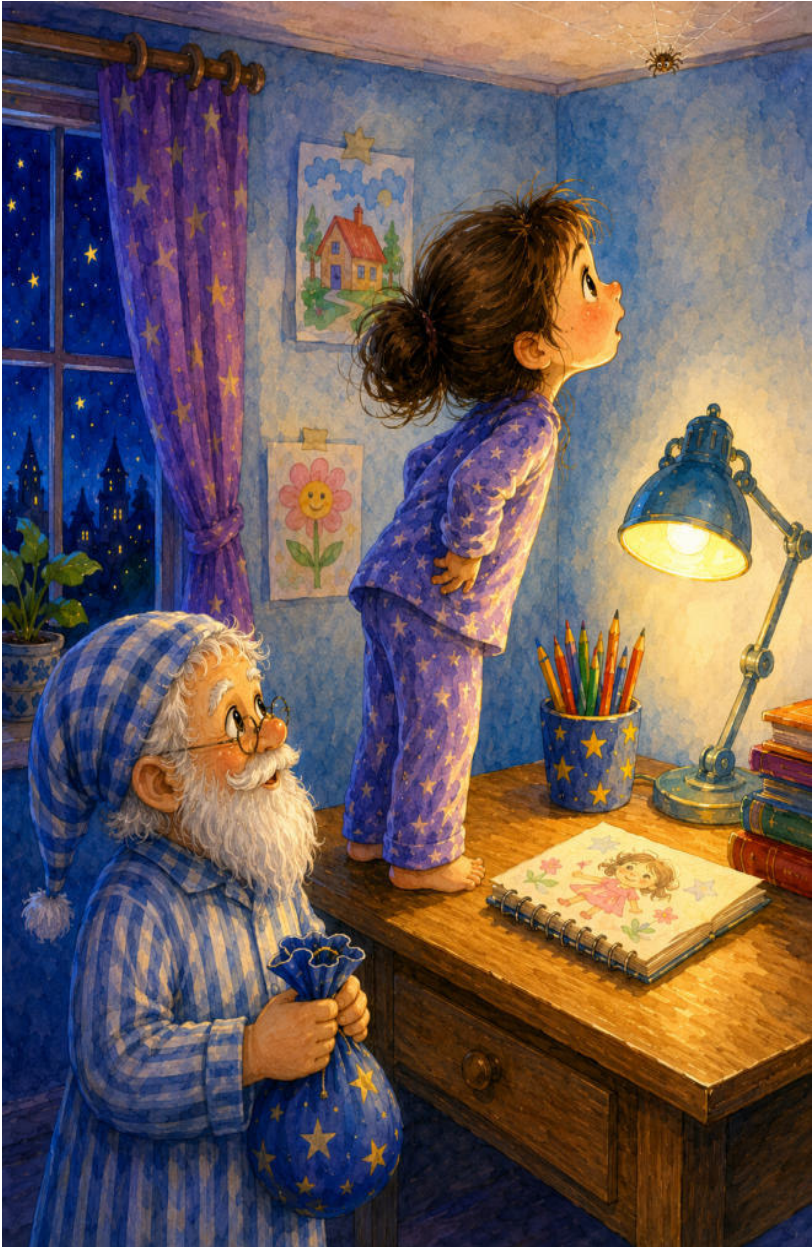
„Tema toas elas ämblik,“ rääkis Une-Mati. „Selline väike, pruunikas ja natuke lapiku kerega ämblik. Ta oli pununud endale võrgu kirjutuslaua kohale lae alla nurka. Võrk ise oli ka pisike.“

Marta oli ämblikku näinud juba mitu päeva.

Hommikul ärgates läks tal ämblik meelest, aga õhtul, kui ema head ööd soovis ja suure tule ära lasi, tuli ämblik jälle meelde. Siis pani Marta laualambi põlema. Kui ema seda märkas, arvas ta, et Marta kardab pimedust. Tegelikult kartis Marta ämblikku veel rohkem kui pimedust. Sedasama tillukest ämblikku.“

„Need ei tee ju inimestele midagi,“ teadis Aaron.

„Ei tee jah. Aga ühel õhtul otsustas Marta, et ei jää

enne magama, kui on ämblikuga midagi ette võtnud. Ta ronis laua peale ja vaatas lakke. Ämblik vaatas talle vastu.

„Hei,“ ütles Marta, „kas sa kavatsed alla ka tulla?“

Ämblik ei vastanud. Ta liigutas üht jalga. Siis teist.

„Ma küsin sinult,“ lausus Marta nõudlikumalt. „Kas sa kavatsed mind ära süüa?“

Ämblik võbistas jalgu ja vaatas Martat. Siis oleks justkui pead raputanud. Jah, ta oleks justkui raputanud oma pisikest ämblikupead, nagu ütleks „ei“.

Marta võpatas. „Sa... sa saad aru, mida ma räägin?“

Ämblik tundus noogutavat. Aeglaselt, ettevaatlikult, justkui häbelikult.“

„Ja siis sõi Marta ämbliku ära,“ naeris kratt Karla.

„Ole vait!“ palus Aaron ja Une-Mati jätkas:

„Marta pani käed puusa. Ta oli unustanud, et peaks kartma. Mida kartma, keda?“

„Aga mida sa siis tahad, kui sa mind ära süüa ei taha?“ Ämblik vaatas laualambi poole. Siis Marta poole. Siis tõmbas oma peenikesed jalakesed kõhule kokku ja tõmbus kerra. Justkui tahaks magada. Siis avas jälle silmad ja vaatas jälle lampi.

„Aa,“ taipas Marta. „Sa tahad magada?“ Ämblik noogutas.

„Ja sa ei saa magada, sest valgus segab?“ Ämblik noogutas jälle. Ta ronis natuke lähemale ja vaatas Martale paluvalt otsa. Siis heitis ta pikali ja tõmbus jälle kerra.

„Sa oled nagu minu vanaema,“ naeris Marta. „Kui sa talle enne und midagi räägid, siis ta norskab juba enne, kui oma jutu lõpetad.“

Marta kustutas laualambi. Tuppa paistis vaid tänavalaterna valgus, selline pehme ja kollane, nagu vanadel fotodel.“

„Noh, ja oligi kõik?“ Karla polnud üldse rahul.

„Keegi ei söönudki kedagi ära?“

„Ei,“ muheles Une-Mati. „Marta ronis tagasi voodisse ja vaatas üles. Pimedas polnud ämblikku üldse näha. Aga Marta teadis, et ta on seal. Ja ta teadis nüüd midagi veel – ämblik ei olnudki mingi koletis. Lihtsalt väike olend, kes tahtis magada. Järgmisel hommikul ärkas Marta hea tujuga ja vaatas lakke. Ämblik oli ka juba ärkvel ja tegi parasjagu hommikuvõimlemist. Kui Marta talle lehvitas, tõstis ämblik tervituseks jala.“

„Tere hommikust!“ naeratas Marta.

„Ema tuli tuppa. „Kas sa magasid hästi?“

„Imeliselt,“ vastas Marta. „Ma magasin täna terve öö pimedas.“

Emä vaatas teda imestunult. „Kas sa siis ei kardagi enam pimedust?“

„Kardan ikka,“ vastas Marta. „Aga veel rohkem kartsin, et ämblik tuleb laest alla ja sööb mu ära. Aga ta ei tule. Ta tahab lihtsalt magada nagu minagi.“

Emä vaatas lakke ja nägi tillukest ämblikku.

„Kas peaksime ta ära pühkima?“

„Ei!“ vastas Marta kiiresti. „Ta on minu sõber ja valvab mu und. Ja mina valvan tema oma. Meil on mingi kokkuleppe moodi asi.“ Emä naeris.

„Hea leping! Nojah.“

Õhtul, kui emä head ööd tuli ütleva, küsis ta igaks juhuks: „Kas ma jätan tule põlema?“

„Ei,“ vastas Marta. „Ämblikule ei meeldi. Mulle ka mitte. Tänavalaternast piisab küll.“ Ja nii jäigi tuba pimedaks. Marta magas voodis ja ämblik oma võrgus. Mõnikord, kui Marta öösel ärkas, vaatas ta lakke ja püüdis mõistatada, mida ämblikud unes näevad.“

„Ämblikud näevad unes väga paksu kärbest, kellest nad jagu ei saa,“ arvas Karla.

„Jäta juba!“ manitses Aaron ja pani pea Karla peale.

„Las Une-Mati räägib lõpuni.“

„Une-Mati, mis sellest Martast ja tema tillukesest ämblikust siis lõpuks sai?“

„Marta ei saanudki teada, mida ämblikud unes näevad. Võib-olla seda, kuidas mõni paks kärbes kogemata kärbsepiitsa alla jääb ja tema võrku kukub? Või ei näe nad üldse und? Igatahes magas Marta edaspidi rahulikult ilma laualambita. Pimedust ei kartnud ta ka enam nii palju kui enne ja ämblikke ka mitte. Eriti neid väiksemaid.“

„Nii ilus lõpp!“ arvas Aaron. Tema silmad hakkasid vägisi kinni vajuma. Une-Mati oli nii mõttesse jäänud, et Aaron võttis tema kotist ise uneliiva ja raputas endale silma. Paugupealt kukkus ta külili ja magas nagu nott. Une-Mati ärkas oma mõtetest, võttis liivakoti, lehvitas väikesele ämblikule lae all ja kadus.

Muuseum

„Tead, Une-Mati!“ Aaron vaatas jalutsisse ronivat mehikest.

„Noh?“

„Mul on viimasel ajal päris palju asju kaduma läinud.“

„Ahsoo,“ muutus Une-Mati tähelepanelikuks. „Ja mis sul siis kadunud on?“

„Parema jala sokk, kaks mänguauto kummi, kolm vildikat ja vanaisa kingitud väike punane plastmassist äratuskell. Ta seisis mul öökapi peal ja pirises hommikuti nii armsalt. Ja tegi hästi vaikselt tik-tak, tik-tak.“

Aaron ja Une-Mati vaatasid küsivalt kratt Karla poole.

„Mina pole teinud!“ vehkis Karla käekestega. „Mina tegelen unenägudega, patjadega, tekkidega...“

„Tik-tak, tik-tak?“ Une-Mati sügas lõuga.

„Just,“ kinnitas Aaron. „Tik-tak, tik-tak.“

„Ma oleksin seda justkui kusagil kuulnud,“ meenutas Une-Mati. „Ja üldsegi mitte sinu öökapi pealt.“ Une-

Mati ronis voodilt maha ja hakkas mööda tuba edasi-tagasi käima.

„Tik-tak, tik-tak,“ kordas ta mõtlikult. „Ma käin põhiliselt ainult voodi peal ja voodi all. Voodi peal pole ma seda enam kuulnud. Järelikult olen ma seda kuulnud kus?“

„Voodi all!“ taipasid Aaron ja Karla üheaegselt.

„Just!“ kiitis Une-Mati ja viipas käega. „Tulge, vaatame järele!“

Ja kõik kolm ronisid voodi alla.

Voodi all oli pime. Aga mitte täiesti pime. Kusagilt kaugemalt seina poolt oleks justkui kumanud nõrka valgust.

„Hei?“ hüüdis Aaron vaikselt. „On seal keegi?“

Kostis õrn kolksatus. Siis vaikne sahin. Kellegi väikesed silmad vilksatasid korraks pimeduses. Siis hingas keegi Aaronile kõrva sisse. Ja siis kostis hää. Peenike, kähisev, aga sõbralik hää:

„Ei ole siin kedagi! Üldse mitte kedagi pole!

Tõmmake uttu!“ See oli veider. Kui seal kedagi pole, siis kes see räägib?

„Ma kaotasin kusagile siia midagi,“ ütles Aaron. „Mu vanaisa kingitud äratuskella. See oli kogu aeg öökapil. Ja nüüd on see kadunud. Kas sa oled teda

näinud?“ Pikk vaikus. Siis piiksus keegi:

„Kell? Milline kell? Kas punane ja plastmassist? Tik-tak, tik-tak?“

„Just!“ vastas Aaron. „Seesama! Kas sina võtsid selle ära?“

„Ei võtnud,“ vastas hääl kiiresti. „Ma leidsin selle. See oli maha kukkunud. Ma päästsin tema elu. Ma olen päästja. Nagu tuletõrjuja. Ainult tilluke.“

Aaron võttis julguse kokku ja puges tervenisti voodi alla. Esmalt nägi ta ainult tolmurulle ja üksikuid legoklotse. Siis aga nägi ta kedagi liikumas. Väikest, väledat ja suurte kõrvadega. Seejärel avanes seinas lai uks ja voodialune sai valgust täis.

Seal ukse taga oli ruum. Mitte suur. Aga piisavalt suur, et sinna mahtus ära terve väike muuseum. Jah, see nägi välja nagu muuseum. Väikeste riiulitega ja väikeste ekraanidega. Ja seal olid asjad. Parema jala sokk, kaks mänguauto kummi, kolm vildikat... Ja keset kõike seda vanaisa kingitud äratuskell. Tik-tak, tik-tak.

Kella kõrval istus uhkelt tilluke trolli moodi tegelane. Väike, karvane ja suurte kõrvadega. Troll kandis nina peal vanaaegseid ümmargusi prille ja vaatas üle nende uurivalt oma külalisi.

„See on minu muuseum,“ ütles troll uhkusega. „Ma olen siin pealik või direktor või juhataja... kuidas soovite. Kogun siia kaotatud asju. Ma ei varasta. Ma päästan. Kui teie pillate asjad maha või kaotate nad lihtsalt ära, toon need voodi alla muuseumisse. Päästan nad ära. Muidu kaoksid nad maailma nabaauku. Sealt neid enam kätte ei saaks. Aga mina annan neile uue kodu.“

Aaron piilus läbi ukseava. See oli tõeline muuseum! Ainult voodi all. Paljud eksponaadid olid Aaroni asjad. Seal oli ka palju hoopis vanu ja kummalisi asju. Vanaemale tema sündimise puhul kingitud hõbelusikas, vanavanaisa pintsakunööp ja isegi kellegi hammas. Troll ütles, et see oli tuhat aastat vana. Ta ise olevatki tegelikult kadunud asjade maailma kõrge ametnik. Et tal on muuseumid paljude voodite all ja paljud trollid on seal ametis. Karla suu vajus lahti nagu lauasahtel.

„Kas ma saan nüüd oma asjad tagasi?“ küsis Aaron. „Tagasi? Aga siis jääb muuseum tühjaks! Ja ma olen juba kõigile asjadele uhked sildid teinud! Vaata!“ Ta osutas väikese sildi poole, mis seisis kella ees. Sellele oli kirjutatud: „Inimeste ajaaparaat. Tiksub öösel. Tik-tak, tik-tak. Väga saladuslik.“ Ja soki juures:

„Üksik sokk. Legend räägib, et tal oli kunagi paariline. Otsingud jätkuvad.“

Aaron naeratas. See oli nii kurb ja nii armas korraga.

„Sa võid ju need sildid alles jätta. Aga asjad on minu. Ma vajan neid. Eriti kella. Mu vanaisa oleks väga kurb, kui see kaduma jääks.“

Troll silitas õrnalt kella.

„Kas vanaisad kurvastavad ikka põhjalikult?“

„Jah,“ vastas Aaron vaikselt.

Troll vaatas kella. Siis Aaronit. Siis vaatas oma muuseumit.

„Kui ma annan need tagasi, siis te ei tule ju enam siia? Mul pole niigi ühtegi külastajat. Olen siin täitsa üksinda.“

„Mulle tuli mõte!“ hõiskas korraga kratt Karla. Ta sosistas midagi Aaronile kõrva. Aaroni nägu lõi särama ja ta pakkus trollile:

„Mul on siin taskus kaks ilusat värvilist kommipaberit ja väike kivi, mille ma mere äärest leidsin. See on eriline kivi – lilla ja sile. Võib-olla isegi taevast alla sadanud. Teeme vahetust? Mina võtan oma asjad tagasi ja toon sulle aeg-ajalt uusi asju. Huvitavaid asju.“

Troll tuli lähemale ja nuusutas kivi. Ta silmad läksid

põlema. „Lilla? Ma pole kunagi lillat kivi näinud. Mul on üks hall. Ja pruun ka. Aga lilla... see oleks muuseumi pärl!“

„Ma võin sulle näiteks münte tuua. Või sokke, mis ongi päriselt ka üksikud. Sa võid neile uhked sildid teha. Ja me võime Une-Mati ja Karlaga käia sind aegajalt vaatamas. Kas nii sobiks?“

Troll vaatas teda. Siis naeratas.

„Sobib,“ ütles ta.

„Kokku lepitud!“ ütles Aaron. „Kas ma saaksin nüüd oma kella tagasi?“

Troll lohistas ähkides ja puhkides kella kohale.

„Ülejäänud kraam võib ju veel mõnda aega muuseumis olla,“ arvas Aaron.

Aaron, Karla ja Une-Mati ronisid voodi alt välja.

Aaron pani kella öökapile ja heitis voodisse.

„Kuule,“ ütles Une-Mati, „täna pole sulle unejuttu vajagi. Said oma seikluse niigi kätte.“

„Ja nõmedat unenägu ei pea ma ka täna varastama,“ naeris kratt Karla. „See on sul nüüd nagunii tulemas.“

„See polegi nii väga nõme,“ arvas Aaron. „See on selline päris armas unenägu.“

Karla pööras Aaronile selja ja hakkas oma nõmedat

unenägu ise vaatama. Une-Mati laiutas taaskord käsi ja kadus voodi alla. Ta oli otsustanud muuseumitrolliga veel pisut juttu puhuda.

Nädala pärast tõi Aaron muuseumitrollile ilusa rohelise kivi, ühe vana mündi ja ühe tillukese pildi, mille ta ise oli joonistanud. Pildil oli troll, kes kandis nina peal ümmargusi prille. Pildi alla oli kirjutatud: „Maailma parim muuseumidirektor.“

Troll pani pildi muuseumi keskele. Ja kui Aaron järgmine kord voodi alla tahtis vaadata, nägi ta voodi küljes tillukest silti:

„Sõber. Haruldane eksemplar. Toodetud Eestis.“

Rex

„Täna räägin ma teile ühest saurusest,“ ütles Une-Mati ja potsatas Aaroni voodisse. „Türannosaurusest Rex.“

Kratt Karla pistis pea teki alt välja.

„Kas sellest jubedast, kes inimesi sööb?“

„Saurused ei söönud inimesi,“ ütles Une-Mati.

„Nojah,“ mühatas Karla. „Sest inimesi polnud ju veel olemas.“

„Just.“ Une-Mati kohendas mütsi.

„Igal juhul elas kord üks väga vana saurus Rex. Ta oli suur ja natuke mossis näoga. Mitte kuri. Lihtsalt sellise näoga, nagu oleks keegi talle kogu aeg öelnud, et maailm saab otsa.“

„Selline nägu on su isal esmaspäeviti, kui ta jälle tööle peab minema,“ müksas Karla Aaronit.

„Ühel päeval hakkasid saurused ärevaks muutuma,“ jätkas Une-Mati. „Taevakaar lõi heledaks ja maa värises. Metsas oli veider lõhn ja taevast kihutas alla midagi väga suurt.“

„Meteoriit?“ küsis Aaron.

„Jah. Väga suur kivikamakas. Vulkaani juurde kutsuti kokku suur sauruste koosolek. Seal olid pikakaelalised, sarvilised, hambulised ja üks väga väike närviline saurus, kes kogu aeg minestas.“

„Miks?“ küsis Karla.

„Ta minestas peaaegu kõige peale,“ seletas Une-Mati. „Kui keegi valjemini aevastas, siis ta juba kukkus. Koosolekul ütles peasaurus tähtsa häälega:

„Olukord on kole. Kui see kivimürakas maha sajab, läheb taevas mustaks, taimed saavad otsa ja meie kõhud jäävad tühjaks. Ja siis algab suur väljasuremine. Sihuke värk!“

Rex aga oli väga enesekindel. Kui teised pakkisid asju ja tekitasid paanikat, käis tema ringi ja porises:

„Jama puha! Küll läheb mööda. Mina ei kavatse välja surra! Kuulsite? Ei kavatse!“

Varsti käis suur kõmakas ära. Taevas oli tolmu täis ja tolmu varjas päikese. Ilm muutus pikapeale külmaks ja taimi jäi järjest vähemaks. Saurustel polnud enam süüa ja nii nad maa pealt ära kadusidki. Aga Rex trampis ikka ringi ja korrutas:

„Mina ei sure välja!“ ja pidas mingi ime läbi vastu.“ Une-Mati tasandas häält.

„Ühel hommikul ärkas Rex üles ja märkas, et

ümberringi on hirmus vaikne. Mitte ühtegi saurust polnud enam näha. Ainult tuul puhus. Rex kõndis päevade kaupa ringi. Alguses hüüdis ta natuke pahaselt:

„Kuhu te kõik pugesite, argpüksid?“

Siis hakkas tal kõhe ja ta hüüdis meeleheites:

„Halloo! Auu! Kus te olete?“

Lõpuks hakkas ta lootust kaotama ja palus nelja ilmakaare poole:

„Palun! Palun näidake ennast! Palun tulge tagasi!“

Aga mitte ühtegi saurust ei ilmunud enam välja.

Aastad möödusid ja loodus hakkas tasapisi taastuma.

Rexil oli nüüd jälle süüa küllaga.

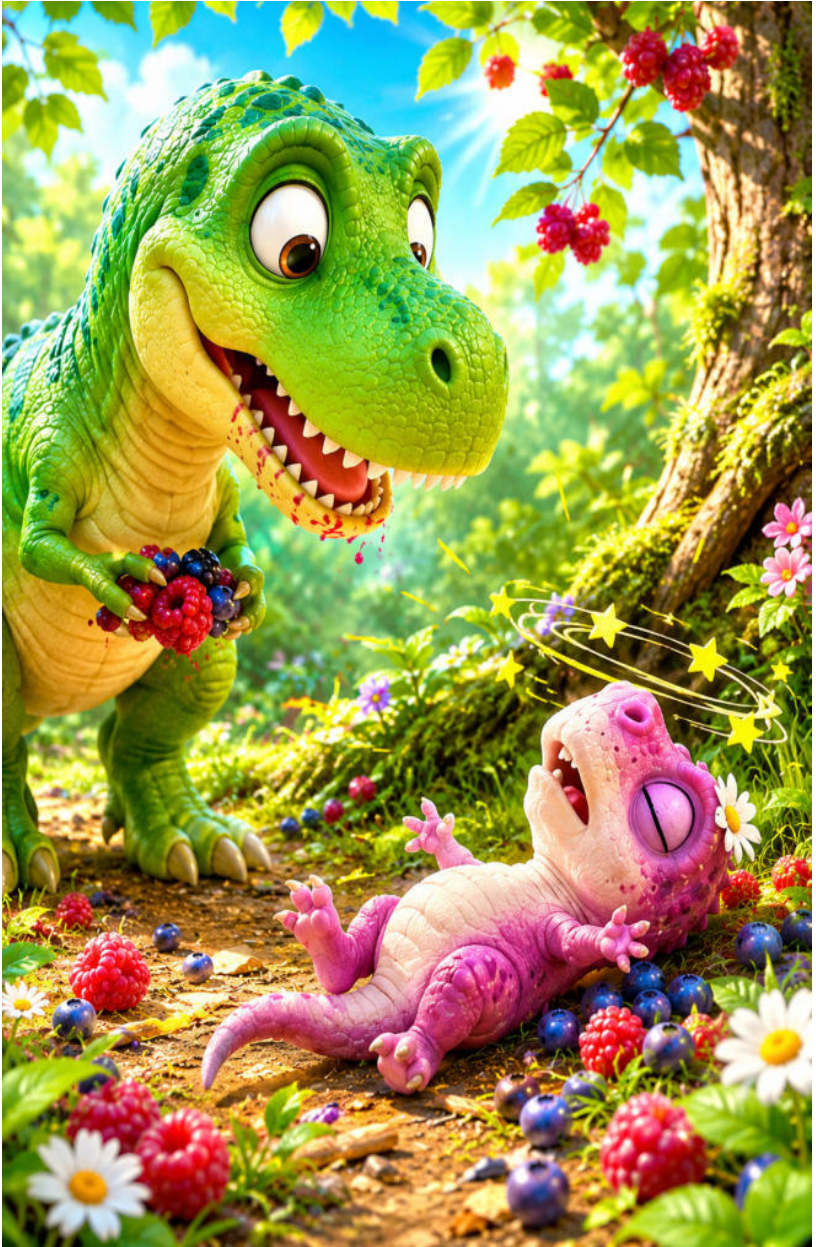
Ja ühel päeval kohtas ta metsatukas marju näksides Minnit – tillukest närvilist saurust. Sedasama, kes pidevalt minestas. Minni oli Rexi nähes nii õnnelik, et minestas jälle. Ja kui ta lõpuks toibus, küsis ta Rexilt:

„Kas sina oledki siis see viimane?“

Rex mühatas:

„Mina ei ole mingi viimane. Mina lihtsalt ei ole nõus välja surema. Palju kummalisem on see, et sina elus oled!“

Sellest päevast peale magas Minni Rexi kukil. Nad

vaidlesid marjade ja seente üle, naersid sipelgate siblimist ja iga kord, kui Rex möirgas, minestas Minni jälle. Puhtast rõõmust.

Ja siis nägid nad esimest korda lund. Siis hiirt. Ja lõpuks lindu. Rex küsis linnult:

„Mis asi sina veel selline oled?“

„Piiks.“

„Ahsoo. Ja miks sul hambaid pole?“

„Piiks.“

„Olgu. Aga miks sa minu peale kakasid?“

„Piiks.“

„Lollakas,“ arvas Rex ja jätkas oma teed, Minni tema kannul.“

Karla kergitas kulmu.

„See on ikka üsna piinlik asi küll, kui sa oled auväärt saurus ja keegi kakab sulle pähe.“

„Rex harjus Minniga ära. Alguses ta küll pisut torises, kui Minni tal kuklas norskas, aga pärast ei kujutanud ta enam elu teisiti ettegi. Palju aastaid käisid nad koos ja avastasid muutuvat maailma.

Lõpuks hakkas Minni aeglasemaks ja nõrgemaks jääma. Ta minestas juba peaaegu vahetpidamata. Ja siis juhtus midagi kurba. Ühel päeval minestas väike saurus jälle. Aga seekord ei tõusnudki ta enam maast

üles. Rex istus kaua väikese sauruse kõrval.

Vahepeal sadas lund.

Vahepeal tuli kevad.

Aga Rex ei liikunud paigast.

„Ära lollita!“ pomises Rex. „Sa pead kohe üles tõusma! Mina ei hakka ju sinu eest minestama!““

„Kas ta ise suri ka ikka lõpuks välja?“ küsis Aaron.

„Ei. Rex oli kindlalt pähe võtnud, et tema ei sure ja kõik. Ta kuivas küll ajapikku kokku ja nägi välja nagu krimpsus vanamees, aga elutahe oli tal endiselt võimas.“

„Mina ei sure välja!“ möirgas ta üle mägede ja metsade.“

„Aga kuidas ta inimeste maailmas hakkama saab?“ küsis Karla.

„Zooloogiamuuseumi valvur lasi ta muuseumi tagahoovi elama. Süüa saab ta ka korralikult, sest töötab muruniidukina. Kuigi ta hambad on ammu välja kukkunud, näksib ta oma ikka veel tugevate mokaadega korralikult muru. Täitsa tasuta. Nii saab ta ühtlasi ka kõhu täis. Ja kui tal tekib isu millegi suurema järele, siis pistab ta mõne inimese korraks suhu, lutsutab läbi ja sülitab välja. Ta ei söö inimesi, ta ainult maitseb.“

Aaron oli uinunud. Tema näol oli lai naeratus.

„Sa räägid maru nõmedaid asju, Une-Mati,“ ohkas Karla. „Aga nii ilusti!“

Une-Mati raputas Karlale uneliiva silma ja lahkus.

„Ma ei sure välja!“ kostis kusagilt kaugusest ja tähistaeva serval kihutas pika sabaga kivikamakas, mis sedapuhku lendas Maast kaugelt mööda.

Sisukord

Marta ja väike ämblik

Muuseum

Varjud

Rex

Unustamise värv

Lombikuu

Unenägude remontija

Kriipi

Koma kosmoses

Unetramm